

Inledning

Jag vaknar för tidigt som vanligt. Jag är arg. Och eftersom jag är arg kan jag inte somna om.

Det är där i vargtimmen jag ältar det som gör mig upprörd. I stället för att somna går tiden åt till att samla argumenten, vässa på de meningar som ska sticka hål på fördomar, etnocentrism och maktfullkomlighet. Det har skett under många år nu, nästan under ett helt liv, och det upprepas om och om igen.

I de helsvenska miljöer där jag vistats har jag befunnit mig i minoritet, ibland varit helt ensam om denna »upprördhet«. Men jag har inte varit rädd för konflikt. Motståndet har sporrat mig, givit mig lust att vilja veta mer, för att stärka min argumentation och för att bättre kunna göra motstånd.

Men att leva i minoritetsställning på en arbetsplats har sina sidor. Det tog mig många år att förstå att bristande etnisk, kulturell och klassmässig mångfald på en arbetsplats faktiskt skapar arbetsmiljöproblem för dem som inte tillhör majoriteten där. Mitt hoppande mellan olika projekt och arbetsplatser har delvis sin förklaring i denna situation.

Lyckligtvis har min lust att upptäcka världen, min vilja att ifrågasätta maktutövning av olika slag liksom att berätta om detta varit mycket starkare än min vilja att fly fältet och ge upp.

En anledning till detta är att jag sedan barndomen omgivits av människor, vänner och så småningom även en bekantskapskrets jag medvetet sökt mig till som förstätt mina utgångspunkter.

En annan är att jag jämfört med mina förfäder och många av dem jag träffat i samband med mina reportage i Sverige och annorstädes, inte kan se mig som annat än som en privilegierad. Jag har vuxit upp i ett välfärdssamhälle, jag har kunnat studera, jag har trots min utländska bakgrund haft ett utseende som gjort att jag sällan diskriminerats och jag har haft ett pass som gjort att jag kunnat resa i stort sett dit jag vill. Allt detta har jag varit medveten om och upplevt som både uppfordrande och stimulerande.

Varför blir man en som »upprörs« över sakernas tillstånd, varför upphör man inte att reagera? I mitt fall får jag skylla på personlig läggning och uppfostran. Jag var ett känsligt barn till att börja med, som tidigt reagerade på mobbning och översittarfasoner som fanns i överflöd i den pojkvärld jag växte upp i. Katolicismen jag kom i kontakt med under mina första skolår genom mina lärarinnor som var nunnor befäste mina tankar om att människor inte fick kränkas, att det fanns något »heligt« i varje människa, något »gudomligt« värt att respektera.

Jag är också en produkt av den franska republikanska skolan jag så småningom skolades in i, där upplysningen och den franska revolutionens deklaration om de mänskliga rättigheterna med sin idé om »alla människors likhet inför lagen« utgör en grundpelare. En tradition där upproret mot maktmissbruk och den egna tanken hyllas.

Under kriget kastade fulla fransmän stenar på fönsterluckorna där pappa bodde. Familjen fick fly till några vänliga grannar. Min pappa levde med sina föräldrar i en etta i staden Lyon. Hans mamma jobbade hemma, som sömerska. Hon var italienska. Det var den enda anledningen till stenkastningen: hon representerade fienden, en sådan som man kunde ge sig på utan att riskera något. Sådana berättelser från krigsåren och den tyska ockupationen, liksom mina egna studier av nazismens ideologi och dess framfart i Tyskland och annorstädes, har lämnat djupa spår, övertygat mig om de faror som hotar när pöbelfasoner

breder ut sig, men också när människor slutar att reagera mot dem.

För en tid sedan røjde jag i källaren. Där finns mitt »arkiv«. Man kan tycka att jag borde gjort mig av med alla dessa spår från ett långt yrkesliv. Men under mina dryga tjugo flyttar i livet har »arkivet« fungerat som en slags personlig barlast, det som följer med från ett långt yrkesliv och från ett livslångt engagemang, och som givit stadga åt det liv jag levt i nuet. Det har helt enkelt rört sig om en del av min identitet.

Under røjningen hittade jag en pärm (se kapitlet *Invandrarnas »Stödstrumpor«*) med ett material som allmänheten inte känner till och som handlar om ett försök att tillsammans med likasinnade skapa en slags »motståndsrörelse« och en stödgrupp, en slags invandrarnas och invandrabarnens »Stödstrumpor« i en tid då Sverige befann sig i ett mycket problematiskt läge. Jag talar om början av 1990-talet då flyktingförläggningar sattes i brand, då en laserman spred skräck bland delar av befolkningen och så kallad vikingarock och främlingsfientliga politiska strömningar spred sig på skolgårdar och i politiken.

Jag har sällan tittat bakåt. Med røjningen blev jag medveten om att jag liksom andra som delat mitt engagemang varit med om ett stycke samtidshistoria. När jag nu går tillbaka och samlar delar av mitt »arkiv« så är det för att lämna ett slags vittnesbörd.

Kanske är det också ett sätt att slutföra røjningen. Att kunna lägga bakom mig vissa saker, att lämna över stafett-pinnen till andra som fortsätter att engagera sig för de värden jag själv kämpat för. När jag summerar ser jag att det i regel handlar om en och samma sak: att värna om människovärdet, att reagera när det delvalveras.

Och så finns det väl en helt privat sida. Att jag vill att mina barn ska veta att deras far försökt ta tillvara sitt liv, inte enbart ägnat sig åt det nödvändigt triviala som vi ju alla måste, utan också försökt att göra det som varje människa

har möjlighet och – med tanke på Europas erfarenheter av kolonialism och nazism – kanske även har skyldighet till, att vara en *medborgare*, en som bryr sig om det allmänna, en som inte tigger.